

De Nederduitse Gereformeerde Kerk in Zuid Afrika.

I.

DE OORSPRONG DER KERK.

De Nederduitse Gereformeerde Kerk van Zuid Afrika kan gerekend worden gesticht te zijn met de stichting der Kaap Kolonie zelve in het jaar 1652 toen Johan van Riebeeck in Tafelbaai aankwam.

Zij is een dochter van de Gereformeerde Kerk die na de grote Kerkhervorming van de zestiende eeuw in Nederland ontstaan is. Die Kerk is in grote strijd en onder hevige vervolging geboren. Keizer Karel V, die in die dagen Heer der Nederlanden was, had zich tot doel gesteld de Hervormde leer niet toe te laten, en allen die haar beleden, met vuur en zwaard uit te roeien. De "bloedplakkaten," zooals het volk ze noemde, dreigden allen die het waagden voor hun belijdenis uit te komen, met gevangenisstraf of met de brandstapel, en vele—vrouwen zowel als mannen—ondergingen de marteldood. Geen wonder dat de eerste Gereformeerde Kerken zich noemden: "Kerken onder 't Kruis." Velen waren genoodzaakt de bloedige vervolgingen te ontwijken en stichtten in Engeland en in Duitsland "Vluchtelingen Kerken."

De eerste samenkomst van predikanten en voorgangers, om een voorlopige regeling voor de Gereformeerde Kerken vast te stellen moest dan ook in het buitenland, te Wesel, gehouden worden (1568). Ook de eerste Synode kwam buiten Nederland te Emden samen (1571). Eerst in 1574 werd er een Synode op Nederlandse grond, en wel te Dordrecht gehouden. Van het begin aan werd in deze Synoden de Nederlandse Geloofsbelijdenis, in 1561 door de vrome martelaar **Guido de Brés** opgesteld, erkend. Zij bestaat uit 37 artikelen en bevat in korte trekken de leer van de grote hervormer, **Johannes Calvijn**, die naar hem het Calvinisme heet, en waarvan de grondgedachte is de erkenning van Gods volstreekte soevereiniteit over al Zijn schepselen en het oppergezag der Heilige Schrift, niet alleen als regel des geloofs maar ook des levens.

Weldra kreeg ook de Heidelbergse Katechismus, in 1562 door Zacharias Ursinius en Caspar Olevianus vervaardigd kerkelijk gezag; en op de grote Synode van Dordrecht (1618) onder voorzitterschap van **Ds. J. Bogerman** gehouden werden deze beide stukken met de vijf kanones of leerregels door die Synode opgesteld, goedgekeurd en als belijdenisschriften vastgesteld.

Deze drie stukken, de *Formulieren van Eenigheid*, zijn dan ook de belijdenisschriften der Nederduitse Gereformeerde Kerk in Zuid Afrika en van al de andere verschillende Gereformeerde Kerken in ons land.

Drukfout: Moet hoofstuk II
wees (Hoofstuk 2)

DE STICHTING DER KERK.

Het was op de 6de April 1652 dat Johan van Riebeeck hier aan wal stapte met een kleine hollandse volkplanting van nog geen honderd zielen onder z'n bestuur. Twee dagen later vergaderde hij de Raad hem toegevoegd; en in het gebed toen opgezonden vinden wij deze verzuchting: "Mogt uwe ware Christelycke Gereformeerde Leere onder de brutale (d.i. woeste) inwoners van dit land bekend worden." Op die dag werd de christelike godsdienst in Zuid Afrika ingevoerd.

In het begin was er geen gevestigde predikant en moesten de kolonisten zich tevreden stellen met de diensten van een godsdienst-onderwijzer (ook zieke-trooster genaamd). Zijn naam was **Willem Barentz Wijlandt**. Door hem werden geregeld godsdienst-oefeningen gehouden in het kleine fort dat dicht achter het tegenwoordig algemene postkantoor was opgeworpen. Aan de zieketrooster was ook toevertrouwd het onderwijs van de jeugd en het geregeld bezoeken der zieken. Daar hij echter geen geordende leraar was, moesten de bondzegelen van doop en avondmaal van tijd tot tijd door predikanten die op weg van of naar Oost Indië een tijdlang aan de Kaap vertoefden.

De eerste avondmaalsviering had de 12de Mei 1652 plaats onder leiding van **Ds. Johannes Backerus**, die tevens de eerste leraar geweest is om een eigenlike preekdienst aan de Kaap waar te nemen.

De eerste doopsbediening geschiedde op de 24ste Augustus 1653 door **Ds. Fronten** bij welke gelegenheid het eerste in Zuid Afrika geboren christen-kind, te weten een zontje van de zieke-trooster **Wijlandt** gedoopt werd.

Behalve **Wijlandt** hebben drie andere zieke-troosters voor de aankomst van gevestigde leraren het godsdien-

stig werk verricht. Hun namen zijn:—**Pleter van der Stael, Ernestus Back en Jan Joris Graaff.** Laatstgenoemde kwam in 1665 aan.

Intussen was de Kolonie aanmerkelijk aangegroeid, en de Kaapstadse gemeente gevestigd. Derhalve besloten de direktoren der Oost-Indiese Compagnie een plaatselijke predikant te verschaffen en daarvoor werd de WelEerwaarde heer **Johan van Arckel** aangesteld die de 18de Augustus 1665 aankwam en enige dagen later zijn dienstwerk aanvaardde. Tegelijkertijd werd er een Kerkeraad gevormd, die bestond uit een ambtenaar door het Goevernement aangesteld en die de titel van Kommissaris Politiek had, de predikant, een ouderling en een diaken. Kort daarop werden er twee ouderlingen en twee diakenen benoemd.

Ds. van Arckel schijnt een man van ernst en getrouwheid te zijn geweest. Maar het werd hem niet vergund lang te arbeiden. Op de 3de Januarie 1666 werd hij schielik ziek aan de koorts en reeds negen dagen daarna ontsliep hij.

III.

DE GEMEENTEN STELLENBOSCH EN DRAKEN-STEIN (DE PAARL).

Langzamerhand breidde de kleine Kolonie zich uit en met haar ook de Kerk. Vóór het einde der zeventiende eeuw werden er nog slechts twee gemeenten gesticht, namelijk te Stellenbosch en aan de Paarl.

De gemeente Stellenbosch werd in 1686 door **Ds. Johannes Overney**, predikant te Kaapstad, gesticht. Hij hield aldaar de eerste dienst in "een der best gelegene en bekwaamste *Vrijmans Woningen*," op Zondag de 13de Oktober 1686, bij welke gelegenheid hij over Jesaja 12 : 7 preekte. Vervolgens ging hij alle drie maanden daarheen om de diensten waar te nemen, terwijl de zieketrooster Makadan in de tussentijd de godsdienstoefeningen waarnam. In Januarië 1687 werd de eerste Kerkeraad, bestaande uit een ouderling en een diaken, aangesteld, en in Februarië daarop werd de hoeksteen van het eerste kerkgebouw gelegd. Daar de samenwerking zeer hartelijk was, ging het zeer voorspoedig met het bouwen. Vooral de Goeverneur **Simon van der Stel**, door wie het dorp aangelegd en naar wie hetzelfde genoemd werd, toonde grote belangstelling in de zaak. En reeds op de 19de Oktober 1687 werd het gebouw plechtig ingewijd. De naam van de eerste vaste predikant was **Hercules van Loon** die in 1700 aankwam en de 27ste Juli 1704 zelfmoord pleegde. Onder de predikanten die daarna te Stellenbosch gearbeitet hebben en reeds ontslapen zijn, kunnen vooral de namen van **Ds. M. Borchers**, **Ds. T. J. Herold** en **Ds. Johannes Henoch Neethling** (1858—1904) genoemd worden. Laatstgenoemde deed zeer veel voor de zaak

der zending en der opvoeding. Zijn opvolger is de tegenwoordige leraar, **Ds. D. S. Botha.**

De gemeente Paarl werd gesticht door **franse vluchtelingen.** Om hun geloof door de Rooms Katholieken vervolgd, en uit Frankrijk gevlucht, vonden vele duizenden hunner een schuilplaats in Nederland, van waar ongeveer 80 huisgezinnen ten getale van 150 personen naar Zuid Afrika overkwamen. Op de 13de April 1688 landde de eerste verzending der Hugenoten te Saldanhaabaai aan. Sommigen hunner werd een woonplaats aangewezen te Stellenbosch, doch aan de meesten—die met recht de oprichters der gemeente Paarl kunnen genoemd worden—te Drakenstein en Franschoek. Zij werden vergezeld van hun leraar, **Ds. Pierre Simond,** die om de andere Zondag in de kerk te Stellenbosch en in het huis van een burger te Drakenstein preekte.

In het begin werden de diensten onder de franse vluchtelingen in hun eigene taal gehouden, maar later op bevel der Regering in het hollands. De naam van de eerste onderwijzer voor de franse kinderen was **Paul Roux** die een salaris ontving van 25/ per maand met 12/6 rantsoengeld erbij. De Hugenoten waren een grote aanwinst voor de Kolonie om hun standvastig karakter en hun kennis van landbouw en olijve-teelt.

Voortrefflike mannen hebben als leraren aan de Paarl gearbeid. Een hunner was **Ds. G. W. A. van der Lingen,** die in 1827 ingezegend werd en aldaar ruim 40 jaren arbeidde. Hij was een man van diepe godsvrucht en grote geleerdheid. Zijn lievelingsvak was de uitlegging der profetieën. In 1857 werd op hem een vergeefse beroep gedaan als professor aan de pas opgerichte Kweekschool te Stellenbosch. Hij was een grote zendingvriend. Zijn Kerk diende hij met de meeste getrouwheid tot aan de dag van zijn dood—7 November 1869.

Ds. Johannes Calvin.

Een der voornaamste Kerkhervormers in de 16de eeuw; zijn leer naar hem genoemd het Calvinisme, wordt door al de Gereformeerde Kerken in Zuid Afrika omhelsd.

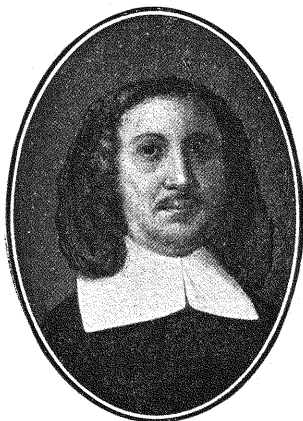
Ds. J. Bogerman.

Predikant te Leeuwarden, Holland; Voorzitter van de Dordtsche Synode 1618—1619.

Jan van Riebeeck.

De stichter van Hollands Zuid-Afrika 1652; eerste Kommandeur aan de Kaap 1652—1662; een man van onbesproken gedrag, vol Godsvertrouwen, beleidvol en voorzichtig.

Ds. P. Baldeus.

Bezocht de Kaap in 1655, alwaar hij predikte en de Sakramenten bediende nog vóór er een vaste leeraar gevestigd was.

IV.

UITBREIDING EN EERSTE BESTUUR DER KERK.

De weinige inwoners der Kolonie, wier getal in het jaar 1726 niet groter was dan omtrent 3000, verspreidden zich langzamerhand over 't land. In de volgende honderd jaren (1720—1800) werden er niet meer dan vier gemeenten gesticht: die van Waveren (tans Zwartland te Malmesbury) in 1743, van Rodezand (tans Tulbagh) in 1744, van Graaff-Reinet in 1790 en van Swellendam in 1798.

Te **Zwartland** werd de gemeente gesticht op de plaats van de weduwe van der Westhuizen, die ter vergoeding een andere plaats kreeg door haar verkozen, terwijl zij van de pas gestichte gemeente £175 ontving voor de gebouwen. De zieketrooster **Wietse Botes** opende er een school en op de 2de Mei 1745 werd **Ds. Rutger Andries Weerman** als herder en leeraar aangesteld. De eerste Kerkeraad bestond uit de ouderlingen Pieter Venter en Gert Olivier en uit de diakenen Jan Loubser en Floris Smit.

De eerste leeraar der gemeente **Tulbagh** was de Kapelaan van een Oostindies schip, **Ds. Arnoldus Mauritius Melring**. Zijn eerste Kerkeraad bestond uit de ouderlingen Jacobus Theron en Pieter Theron en de diakenen Jacobus Du Pré en Gerrit van der Merwe.

Ds. J. H. von Manger was de eerste predikant van de gemeente **Graaff-Reinet** van 1792 tot 1796 toen hij door burgerlike onlusten genoodzaakt werd de plaats te verlaten. In 1798 werd hij aangesteld tot eerste leraar van de gemeente **Swellendam**, van welke gemeente hij tevens de stichter was.

Toen deze volkplanting nog met de Nederlanden verenigd was, werd de Koloniale Kerk met hare leraren en gemeenten beschouwd als behorende tot de **Klassis**

van Amsterdam. Men begrijpt hoe moeilijk het was om door een lichaam te worden bestuurd dat op zulk een afstand was, en dat, hoe goed men het ook meende, toch op zijn best gebrekkig ingelicht moest zijn over de toestanden alhier. Geen wonder dus dat de predikanten der Kerk vroeg de noodzakelijkheid hebben gevoeld van een Synode of Algemeene Vergadering bijeen te roepen, bestaande uit afgevaardigden van de reeds gevestigde gemeenten. Men had hierover briefwisseling gehouden, doch daar de Regering meende dat dit de Amsterdamse Klassis niet zou behagen, zo werden de kaapse predikanten geraden daarop niet al te stellig aan te dringen. Toch werd er een zodanige gekombineerde Kerkvergadering gehouden in 1745, 1746, enz. Doch dit was niet welgevallig aan de Moederkerk in Holland, en werd 't derhalve gestaakt op bevel van de Politieke Raad, die meende dat dergelijke vergaderingen van weinig nut waren en de reiskosten te groot om door de gemeenten te worden gedragen. Dit alles was echter een ijdel voorwendsel. Het was niets anders dan heerschappij voeren van de Staat over de Kerk en ijverzucht van een hoger Kerkbestuur door de wereldlijke macht ondersteund.

V.

KERK EN STAAT.

De verhouding tussen de Kerk en de Regering hier te lande was van het begin af gans anders dan in Nederland. Daar genoot de Kerk haar vrijheid naar de wetten des lands. Aan de Kaap echter was de Regering van den beginne zeer na-ijverig en heerszuchtig. Zo werd, bijvoorbeeld, reeds bij de kiezing van de eerste Kerkeraad voor de gemeente Stellenbosch in 1687 een bepaling van Regeringswege gemaakt op welke naking, vooral in de kaapstadse gemeente, gedurende 120 jaren stipt werd aangedrongen, dat de helft der te benoemen leden, die dan nog aan de keus der Regering werden overgelaten, beambten van de Staat moesten zijn. Geen bijeenkomst mocht er, vooral in de stad, worden gehouden, waarop de Regering niet werd vertegenwoordigd. Zo vroeg begon de Staat heerschappij over de Kerk te voeren.

In omtrent diezelfde geest werden de Regulatiën van Kommissaris-Generaal **J. A. de Mist**—de zogenaamde **De Mist's Kerkorde**—opgesteld en uitgevaardigd in 1804. Die Kerkorde gaf wetten en bepalingen voor het goed bestuur van de Kerk.

Toen de Kaap in 1806 voor goed een Engelse bezitting geworden was, kon de betrekking met de Kerk in Nederland niet op dezelfde wijze blijven voortbestaan. Engeland nam toen ook de Gereformeerde Kerk over, gelijk alle andere bestaande instellingen. De Akte van Kapitulatie waarborgde de godsdienstige voorrechten der ingezetenen door de volgende bepalingen:—(1) “De burgers en ingezetenen zullen alle rechten en voorrechten behouden die zij tot nog toe genoten hebben. (2) De openbare eredienst gelijk tans in gebruik, zal ook voortgaan zonder storing.” Er kwam dus geep

verandering in de betrekking tussen Kerk en Staat, zoals omschreven in **de Mist's Kerkorde**. Door die Kerkorde werd de Kerk meer dan ooit aan de Regering onderworpen. Wel werd haar het recht verleend om Synodale Vergaedingen te houden; maar de besluiten waren onderworpen aan de goedkeuring der Regering en de vergunning zelf bleef vooreerst een dode letter.

Onder deze omstandigheden was er geen kerkelijk verband die de gemeenten aan elkander bond. Ze waren onafhankelijk zowel van de Moederkerk in Nederland als van elkander. Leraren, kerkeraadsliden en gemeenteliden konden zich bij geen hoger lichaam vervoegen. Daardoor ontbrak al'e eenheid van bestuur, alsook de oehoorlike samenwerking tot de bevordering van het welzijn der Kerk.

**Advokaat J. A. Uytent-
hage De Mist.**

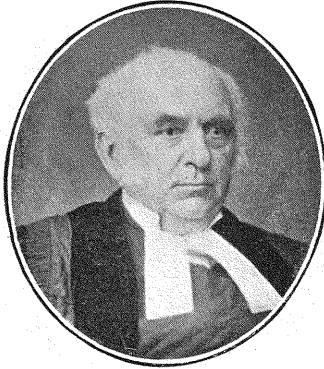
Kommissaris-Generaal aan
de Kaap in 1803 en 1804,
wiens Kerkorde van 1804
wetten en bepalingen voor
het goed bestuur der Kerk
gaf.

Sir J. A. Truter.

Eerste Hoofdrechter der
Kaap Kolonie; Kommissaris
politiek, vertegenwoordiger
der regeering
op de eerste Synode 1824.

Dr. William Robertson.

Onderwijzer te Graaff-Reinet 1822—1828, daarna naar Schotland teruggekeerd en andermaal naar Zuid Afrika gekomen; als predikant gearbeid te Clanwilliam, Swellendam en Kaapstad; Moderator en jaren lang Scriba Synodi.

Ds. G. W. A. van der Lingen.

Predikant aan de Paarl 1831—1869; diende de Kerk als lid der Synodale Commissie, als President Kurator van het Theologies Seminarium, en in verschillende andere belangrijke betrekkingen.

Drukfout: Moet hoofstuk VI
wees. (Hoofstuk6)

DE EERSTE SYNODE VAN 1824 EN DE KERK- ORDONANTIE VAN 1843.

Kerkelijke toestanden bleven voortduren zoals boven beschreven tot 1824, toen de kaapstadse Kerkeraad bij de Goeverneur, Lord Charles Somerset, aanzoek deed om vergunning tot het bijeenroepen van een Algemene Kerkvergadering of Synode. Dit verzoek toegestaan zijnde, werd op de 2de November 1824 de eerste vergadering geopend van de Synode der Gereformeerde Kerk in Zuid-Afrika, die nu reeds drie-en-twintig vergaderingen heeft gehouden.

In deze eerste Synode hadden twaalf predikanten en tien ouderlingen zitting. **Ds. J. C. Berrangé** van Kaapstad was Voorzitter, en **Ds. Meent Borchers** van Stellenbosch ageerde als Scriba. Ook hadden in die Synode zitting twee Kommissarissen Politiek: **Sir J. A. Truter** en de Weled. Heer **P. J. Truter**. Genoemde Kommissarissen waren de vertegenwoordigers der Regering en moesten bij de behandeling van zaken tegenwoordig zijn om te beletten dat besluiten zouden worden genomen tegen de belangen der Regering of in strijd met de wetten des lands. De vergadering had veertien zittingen en werd op 18 November 1824 op plechtige wijze met dankzegging tot God gesloten.

Op deze eerste Synode werden bepalingen ongesteld voor het bestuur der Kerk, welke bepalingen in 1842 herzien en verbeterd werden; en in het volgend jaar vaardigde de Regering een **Ordonantie** uit, waarbij de Kerkorde van De Mist herroepen werd en de Kerk volle vrijheid verkreeg om haar eigene zaken te regelen zonder inmenging van de Staat. Van die tijd af staat de Kerk officieel bekend als: **De Nederduitse Gereformeerde Kerk in Zuid Afrika**. Vroeger werd zij Gereformeerde

Kerk, soms ook wel Hervormde Kerk, genoemd. De Kerkorde van De Mist spreekt van het Hervormd Kerkgenootschap.

Alhoewel de Kerkordonantie van 1843 de Kerk vrijheid gaf waardoor de Synode, en niet de Regering, kerkzaken zou regelen, zo bleef er in die Ordonantie nog menige keten waarmede de Kerk gebonden en in haar ontwikkeling belemmerd werd. Dit bleek onder andere ook hieruit, toen de Rechtbank in 1862 verklaarde dat volgens deze Ordonnantie, de Kerken van Natal, Oranje Vrij Staat en de Z.A. Republiek niet konden behoren tot de Nederduitse Gereformeerde Kerk in de Kaap Kolonie. Ten gevolge daarvan vond er een treurige scheuring plaats, die nog voortduurt, alhoewel de Ordonantie reeds in dier voege veranderd is dat uitbreiding buiten de grenzen der Kolonie nu gewettigd is. Tijdens de eerste Synode van 1824, was het getal gemeenten veertien, die ingedeeld werden in drie Ringen. Nu, in 1915, tellen wij 280 gemeenten, waarvan in de Kaap Provincie alleen 160 zijn, ingedeeld in 15 Ringen.

VII.

DE OUDERE ZENDING DER KERK.

Hoewel er in de vroegste tijden niet geregeld zendingwerk gedaan werd door de Kolonisten, waren zij toch niet helemaal onverschillig tegenover de heidenen. Van de aanleg der Kolonie door de Hollanders in 1652, werd het als beginsel aangenomen dat het de plicht is van een Christelike Regering, die over heidense onderdanen gesteld is, om hen in de Christelike godsdienst te onderwijzen. Toen de eerste predikant in 1665 van Holland aankwam, doopte hij acht slavenkinderen, voor wie hun meesters als doop-getuigen stonden. Voor de slaven die het eigendom van het Goevernement waren, werd een afzonderlik Kerk-schooltje gebouwd, en de zieketrooster **Pieter van der Stael** als hun onderwijzer aangesteld. En de arbeid was niet vruchteloos. Immers tot op 1731 werden er elfhonderd-en-twintig slavenkinderen en zes-en-veertig volwassenen gedoopt. Onder de laatsten was een Mohammedaan, die "na een redelicke en prijsselicke geloofsbelijdenis voor de gemeente tot een proselijt en lid van het verborgen lighaam Jesu Christi werd aangenomen."

Vele der bazen waren echter onverschillig omtrent en vijandig gezind tegen het onderwijzen der slaven. Die tegenstand was veelal aan onkunde te danken. Hierin kwam later verandering en verbetering, die vooral te danken waren aan de ijverige bemoeiingen van de twee predikanten **Ds. Helperus Ritzema van Lier** en **Ds. Michiel Christiaan Vos**.

Ds. van Lier was predikant te Kaapstad van 1786 tot 1793. Aan grote geleerdheid paarde hij diepe godsvrucht. Hij arbeidde met grote zegen en trok zich vooral ook de verwaarloosde geestelike toestand van de slaven

en Hottentotten aan. In 1789 leverde hij een predikatie in de Moederkerk, waarin hij bijzonder nadruk legde op de noodzakelijkheid van het Evangelie aan ieder schepsel te verkondigen. Die soort van prediking was onbekend in die dagen. Intusschen was er in de hoofdstad een gezelschap van vrienden gevormd die onder de slaven en Hottentotten arbeidden. Onder deze dient vooral genoemd te worden de weduwe **Machtelt Smith** (geb. Combrinck), die een Zondagsschool voor slaven oprichtte. Tevens werden er te Wagenmakersvallei—het tegenwoordige Wellington—zendingwerkzaamheden op aandringen van Ds. van Lier begonnen. En in 1799 werd het Z.A. Zendinggenootschap opgericht met takken te Stellenbosch, Tulbagh, Graaff-Reinet.

Op 8 Maart 1794 landde aan de Kaap **Ds. M. G. Vos**, een Afrikaander van geboorte, die in Holland zijne opleiding had ontvangen. Hij liet zich meteen als een warme zendingvriend kennen. Zijn intrepreek te Tulbagh had tot tekst Markus 16 : 15 :—“ Gaat dan heen in de gehele wereld, predikt het Evangelie aan alle creaturen,” bij de verklaring waarvan hij het zijn gemeente duidelijk aankondigde dat hij gezonden was om ook hun dienstboden het evangelie te verkondigen. Ook verzocht hij zijne leden elke Zondag en Woensdag avond hun slaven en vrije dienstboden te zenden tot onderricht in Gods Woord—een verzoek waaraan ettelijken gehoor gaven. En die pogingen waren niet ongezegend. Een boer verklaarde openlik dat hij vroeger zijn dienstnechten met stok en zweep niet kon regeren, maar dat zij nu met vreugde hun werk deden nadat zij Christenen geworden waren. Ook te Caledon waar Ds. Vos van 1811 tot 1818 arbeidde was er zegen op zijn zendingwerkzaamheid. In de tegenwoordigheid van zijne gemeente mocht hij daar op een Zondag de doop bedienen aan ettelijke slaven, die daarop met hun bazen aan dezelfde Nachtmalstafel aanzaten.

Dr. Abraham Faure, B.D.

Predikant eerst te Graaff-Reinet en daarna te Kaapstad; jaren lang Aktuarius Synodi; een der oprichters van het Z.A. Kollege, Kaapstad en van de Theologische Kweekschool te Stellenbosch; uitgever van verschillende boeken en bladen.

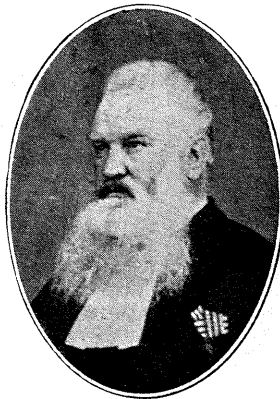

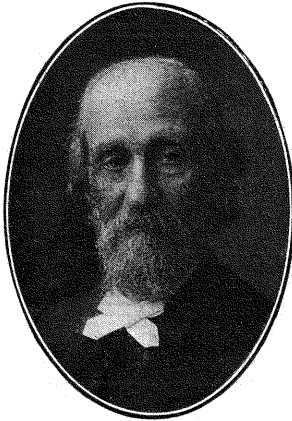
Dr. Phillip Faure.

Predikant aan de Wijnberg 1834—1882; afgevaardigde der Kaapse Kerk om de Voortrekkers te bezoeken; driemaal Moderator 1847, '67, '73.

**Dr. Andrew Murray,
M.A., D.D.**

Achtereenvolgens leraar te
Bloemfontein (1849—1860);
Worcester (1860—1865);
Kaapstad (1865—1871);
Wellington (1871—1906);
Moderator Synodi 1862,
'76, '83, '86, '90, 94; eme-
ritus 1906.

Ds. J. H. Neethling.

Leeraar eerst te Prins Al-
bert (1850) en daarna van
1858 te Stellenbosch;
grote zendingvriend en
voorzitter van de zaak
der opvoeding; Assessor
Synodi 1890; ontslagen 26
Februarie 1904.

VIII.

HET TEGENWOORDIGE ZENDINGWERK DER KAAPSE KERK.

Wij hebben gezien dat de eerste Kolonisten tegenover de heidenen niet helemaal onverschillig waren. Er werd zendingwerk—hoe weinig dan ook—onder hen gedaan. Bij gelegenheid van de tweede Synode (in 1826) werd de eerste zendeling der Ned. Ger. Kerk geordend. Zijn naam was **Eerw. Leopold Marquard**. Reeds op de eerste Synode (in 1824) werd de zaak van de roeping der Kerk om zendingwerk te doen breedvoerig besproken. Doch onze Kerk had gedurende de eerste helft van de vorige eeuw de handen met zichzelf, en na "De Grote Trek," ook met de Voortrekkers, zeer vol. Eerst de Synode van 1857 stelde een Kommissie aan van vier mannen, te weten—**DI. P. K. Albertijn, J. H. Neetling, N. J. Hofmeyr** en **Andrew Murray**—om bepaald buiten de grenzen van de Kaap Kolonie te arbeiden. Daar de Kweekschool eerst twee jaar later te Stellenbosch geopend werd, werd **Dr. W. Robertson** van Swellendam naar Europa gezonden om leraars te zoeken. Zo kwamen hier in 1862 aan de twee baanbrekers van onze Zending—**Ds. Henri Gonin** en **Ds. Alexander McKidd**, stichters van het werk.

I.—In de Transvaal.

Ds. McKidd werkte slechts enige jaren in de Zoutpansbergen, waar hij opgevolgd werd door **Eerw. Stefanus Hofmeyr**—de eerste Afrikaanse Zendeling in het Buitenland. Deze stierf in 1905, en nu wordt zijn werk door zijn zoon Hendrik Hofmeyr, door **Ds. J. W. Daneel** en anderen voortgezet. **Ds. Gonin** arbeidde tot 1910 onvermoeid te Saulspoort, in het Rustenburg

distrikt, waar Eerw. G. P. Stegman nu zijn werk voortzet. Tussen Saulspoort en de Zoutpanbergen ligt de Waterberg kring, strekkende tot aan de Limpopo, en bearbeid door Eerw. J. Murray en Eerw. J. J. Fourie. Toen het grootste deel van de Bakhatla-stam, omtrent veertig jaar geleden, uit het Rustenburg distrikt over de westergrens van de Transvaal trok, werd het werk te Mochudi geboren. Eerw. P. Brink was de baanbreker aldaar. Onder zijne opvolgers hebben mannen als Ds. Willie Neethling, Ds. Pieter Stofberg en Eerw. D. J. Joubert gearbeid—ook Mej. D. Retief. Nog nader aan de Transvaalse grens werkt **Thomas Phiri**, onze eerste geordende inboorling, te Sekwani.

Intusschen is in ons midden gevormd:—

II.—De Binnenlandse Zending.

Deze bestaat in de Kaap Provincie uit 47 gemeenten onder een afzonderlike Zending Synode, en 24 die er nog niet behoren. Het gezamentlik ledental is 20,000. De Binnenlandse Zending heeft eigenaardige moeilijkheden en weinig van het romantiese van het Buitenland. De dronkenschap werkt verwoestend, en de onstandvastigheid van de kleurlingen is overbekend.

III.—Mashonaland.

Dit veld ligt aan het oosten van de lijn tussen Bulawayo en Salisbury. Daar werd de Zending door **Ds. S. P. Helm** in 1890 onder de laag-gezonkene Vakaranganga begonnen, en een jaar later door **Eerw. A. A. Louw** te Morgenster voortgezet. Weldra volgde **Dr. John Helm**, de eerste zendeling-dokter onzer Kerk en de mede-stichter vn de zending aldaar. In 1906 werden drie staties van de Berlijnse Zending overgenomen, zodat er nu tien staties zijn, bearbeid door een dertigtal blanke

(echtgenoten ingesloten) en 25 inboorling werkers. Mede in Rhodesia, doch eigenlijk de vrucht van de Nyasa Zending, arbeidt te Salisbury, Eerw. T. C. B. Vlok, vooral onder de vele inboorlingen die herwaarts uit Nyasaland getrokken zijn om werk te zoeken.

IV.—Nyasaland.

In dit land, ten Westen van het Nyasa-meer, heeft de Ned. Ger. Kerk een bloeiend werk. De eerste statie Mvera (gehoorzaamheid) werd in 1889 door **Ds. A. G. Murray** en **Eerw. T. C. B. Vlok** geopend. Vandaag is het Nyasa werk uitgebreid over de westergrens naar N.O. Rhodesia, waar er vijf staties onder de vleugelen van de Vrijstaatse Kerk zijn, en Zuidwaarts naar Portugees Oost-Afrika, waar **Ds. A. G. Murray** de baanbreker was en er nu twee staties zijn, voor rekening van de Transvaalse Kerk. Hier vooral zijn de velden wit en de arbeiders weinigen. In Nyasaland zelf zijn tien staties en in het hele veld (Vrijstaatse en Transvaalse ingesloten) ruim 65 blanke werkers, over de 1500 inboorling evangelisten en onderwijzers en 4000 leden.

V.—De Soedan.

Reeds enige jaren zijn er werkers uit Zuid-Afrika naar de Munchi-stam in de Soedan gegaan in verband met de Soedan Verenigde Zending. Sedert 1912 is een schikking getroffen waardoor de werkers, die aan de Ned. Ger. Kerk behooren, aldaar hun eigen deel van de stam naar onze kerkelijke verordening bearbeiten. Het uitwendig bestuur berust nog bij de S. V. Zending. Er zijn reeds tien arbeiders van onze Kerk in dit veld waar de instromende vloed van de Islam de nood zo dringend maakt.

IX.

DE THEOLOGIESE INRICHTINGEN DER KERK.

Het Theologies Seminarie te Stellenbosch werd in het jaar 1858 gesticht met het doel om in de behoefte aan predikanten te voorzien. Vóór die tijd moest de Kerk met leraren uit Holland en Schotland geholpen worden, en waren hare jonge mannen die begerig waren predikanten te worden, verplicht om in het verre Europa te gaan studeren. De eerste Afrikaander die predikant geworden is was **Petrus van der Spuy** (1746—1807). Zes-en-twintig Schotten hebben in onze Kerk gearbeid, waarvan de meesten met veel zegen, en waaronder de namen van Dr. W. Robertson (Swellendam), Ds. Andrew Murray Sr. (Graaff-Reinet), Ds. Robert Shand (Tulbagh), Ds. A. McGregor (Robertson), genoemd mogen worden.

Reeds in de eerste Synode onzer Kerk in 1824 gehouden, was er sprake van een theologiese Kweekschool; doch er waren vele bezwaren in de weg en slechts na veel strijds werd het Seminarie geopend te Stellenbosch, met vier studenten op de 1ste November 1859. In het begin waren er slechts twee professoren, t.w. **Dr. John Murray** en **Nicolaas Hofmeyr**; doch in 1877 werd een derde bij het tweetal gevoegd in de persoon van **Ds. J. I. Marals**. Bij het overlijden van Prof. Murray in 1882 werd **Ds. P. J. G. de Vos** tot opvolger aangesteld; en in Julie 1899 werd **Ds. G. F. J. Muller** tot vierde professor gekozen. **Prof. A. Moorrees** trad in 1908 op als opvolger van Professor Hofmeyr, die 80 jaren oud in 1907 zijn ontslag nam, en de 4de September 1908 ontsliep, nadat hij voor meer dan een halve eeuw zijn buitengewone krachten en grote talenten aan de Kerk die hem dierbaar was, gewijd had. Na getrouwe arbeid is ook Prof. Muller op de 13de Augustus 1915 zijn

---

Dr. H. R. van Lier.

Op zijn grafsteen te Rondebosch staat het volgende geschreven: "Hier rust het stoflijk deel van Helperus Ritzema van Lier, in leven A.L.M., Philos. Doctor, Predikant in de Gereformeerde Gemeente aan de Hoofdplaats van de Kaap de Goede Hoop."

Ds. M. C. Vos.

Een der eerste Afrikaanders die predikanten werden; gearbeid in Europa, Afrika en Azie; standplaatsen in Zuid Afrika:—
Tulbagh (1794—1802);
Zwartland (1810—1811);
Caledon (1811—1818).

Ds. Alexander McKidd.

Geboortig uit Schotland; kwam naar Zuid Afrika in 1861; eerste buitenlandse zending der Ned. Geref. Kerk; overleden in de Zoutpansbergen, Transvaal, 1864.

Ds. Henri Conin.

Geboortig uit Zwitserland. Buitenlandse Zending te Saulspoort, in het Rustenburgse distrikt, Transvaal 1862—1910.

eeuwige rust ingegaan. **Ds. J. du Plessis B.A., B.D.**, werd als zijn opvolger gekozen.

De Kweekschool bestaat nu 56 jaren. Uit hare leerzalen zijn reeds meer dan 350 evangelie-dienaren naar alle delen es lands gegaan. De namen van het eerste viertal zijn:—**Di. C. S. Morgan, E. Z. J. de Beer, W. Robertson en W. P. Rousseau**, van welke de twee eerstgenoemden nog in leven zijn.

Het Opleidings Instituut te Wellington werd in 1877 geopend. Zijn stichter was **Dr. A. Murray**, die de Inrichting in 1903 aan de Kerk overmaakte. Haar doel is de opleiding en vorming van zendelingen ter uitbreiding van Gods Koninkrijk. De eerste docenten waren **Ds. G. Ferguson** en **Eerw. J. C. Pauw**. Later arbeidden in die betrekking **Di. C. F. Marals, B.A.**, (overleden 1911) en **C. T. Wood, M.A.** De tegenwoordige docenten zijn **Di. J. Rable, B.A.**, en **H. Conin, B.A.**

Het getal zendelingen die sedert de opening uit dit Instituut gegaan zijn, bedraagt 200, van welke meer dan 160 die nog in leven zijn, op verschillende plaatsen zowel in de Binnenlandse als Buitenlandse Zending werkzaam zijn.

De Stofberg Gedenkschool, gelegen aan de Vaal Rivier in het Distrikt Heilbron, O.V.S., is een stichting der Gefedereerde Ned. Ger. Kerken van Zuid-Afrika. Zij heeft ten doel de opleiding van inboorling onderwijzers, evangelisten en geordende leraars voor de zending-gemeenten der Kerk, en wordt zo genoemd ter gedachtenis aan wijlen **Ds. Pieter Stofberg**, een van de meest bekwame en ernstige zendelingen die onze Kerk ooit gehad heeft, en aan wiens ijverige bepleiting van de zaak het grotendeels te danken is dat de Kerk ontwaakt is tot het besef van de dringende noodzakelijkheid van zodanige Naturellen Opleidingschool.

De Inrichting werd op 1 October 1908 met één leerling geopend. Aan het hoofd staat als Docent **Ds. A. M. Hofmeyr, B.A.** Het getal leerlingen is nu aanmerkelijk gestegen. De eerste theologiese kweekelingen hebben reeds hun studiën voltooid en zijn tans op verschillende plaatsen werkzaam.

Drukfout: Moet hoofstuk X
(Hoofstuk 10)

DE FILANTHROPIESE WERKZAAMHEDEN DER KAAPSE KERK.

De Ned. Ger. Kerk in de Kaap Provincie is de uitgebreidste Kerk in Zuid Afrika. Zij bestaat nu (1915) uit 160 gemeenten, met een gezamenlik zielestal van 300,000 personen, waarvan 140,000 lidmaten zijn. Wij mogen God wel danken voor de uiterlijke bloei onzer Kerk!

De Synode of Algemene Vergadering der Kerk bestaat uit de predikanten en één afgevaardigde ouderling of oud-ouderling van elke gemeente van gezegde Kerk, behalve Kaapstad die twee afgevaardigden zendt. Zij houdt van tijd tot tijd hare vergaderingen in de Kaapstad, volgens bepaling door de Synode zelf gemaakt. De 23ste Synode vergaderde op 14 Oktober 1915 en koos tot haar Moderator **Ds. D. J. Plenaar B.A.**, van Uitenhage die der Kerke reeds als Assessor en in andere gewichtige betrekkingen grote diensten heeft bewezen.

Benevens het zendingwerk der Kerk, dat nu een grote omvang aangenomen heeft, doet onze Kerk een groot en nodig werk ter verzorging van hulpelozen en ter opheffing van blanke armen. Onder hare vele filantropiese inrichtingen noemen wij de volgende:—

1. **Het Doofstommen en Blinden Instituut te Worcester**, geopend Juni 1881, met één leerlinge en de heer **B. J. G. de la Bat** als hoofdonderwijzer, die heden nog zijn arbeid met liefde en ijver onder onze dove en blinde kinderen voortzet. De stichter dezer Inrichting was wijlen **Ds. William Murray** van Worcester, die als getrouwe herder en ijverige arbeider in des Heren wijngaard nog lang in gezegende gedachtenis zal worden gehouden.

2. **Het Kinder Zendinghuis te Kaapstad**, opgericht in 1882 met het doel arme verwaarloosde blanke kinderen op te nemen en een Christelike opvoeding te geven. Aan de stichting zijn de namen van **Ds. A. D. Luckhoff**, de heer **J. P. de Wet**, **Mej. E. de Wet** en **Mev. E. van den Bos** verbonden. **Eerw. S. B. Weich** is de tegenwoordige huisvader.

3. Het werk onder de **Melaatsen op Robben Eiland** werd in 1892 begonnen. **Ds. C. S. Morgan** was de eerste vaste leraar onder hen. **Ds. L. Hugo** was zijn opvolger en tans arbeidt **Ds. J. S. Hauman** aldaar onder toezicht van de Ring van Kaapstad.

4. **Het Dorkas Armenhuis te Kaapstad** werd in 1882 opgericht met het doel om te zorgen voor gezonde, geriefelijke woonvertrekken ten behoeve van oude en krankelike vrouwen van goede getuigenis, behorende tot Christelike Protestantse Kerkgenootschappen. De Inrichting "**Rogellm**" werd met een soortrelijk doel ten behoeve van oude mannen, te Kaapstad in 1896 geopend. **Ds. A. D. Luckhoff**, vroeger Predikant onzer Kerk te Colesberg, Kaapstad en Durbanville, kan met recht de stichter en vader dezer beide Inrichtingen genoemd worden.

5. **Weeshulzen** der Ned. Ger. Kerk bestaan te Kimberley (sedert 1891), te Langlaagte, Transvaal, (sedert 1902), te Ladybrand en te Winburg, O.V.S. De drie laatste Inrichtingen werden opgericht vooral met het oog op de verzorging van de duizende wezen van de grote Boeren-oorlog.

6. **De Arbeids Kolonie te Kakamas**, heeft ten doel de opheffing onzer arme blanken. Zij werd in 1898 door wijlen **Eerw. Schröder** gesticht. Door deze stichting als-

mede door industriële Inrichtingen te Uitenhage en Stellenbosch doet onze Kerk veel om arme blanken voor een werkkring geschikt te maken. Er bestaan ook Arbeids Kolonies in verband met de Vrijstaatse en Transvaalse Kerken.

Drukfout: Moet hoofstuk XI
wees (Hoofstuk 11)

DE STRIJD TEGEN HET LIBERALISME.

De Synode van 1862 is in de geschiedenis der Ned. Ger. Kerk in Zuid-Afrika zeer belangrijk. Immers in die Synode begon de grote strijd tegen het liberalisme, die de kerk acht jaren bezig gehouden heeft. Een geest van leervrijheid begon te verschijnen, weigerde zich te laten binden door de belijdenisschriften der kerk, en voerde het ene dwaarpunt na het andere in met de bepaalde strekking om het gehele evangelie te ondermijnen. Als voorbeelden mag men o.a. noemen: de loochening van 's menschen gevallen natuur, van de waarachtige godheid van Jezus Christus, van de verzoenende kracht van Zijn lijden en sterven, van het persoonlijk bestaan van de Heilige Geest en van de onfeilbaarheid der Heilige Schrift. Deze dwaalgeest werd naar Zuid-Afrika overgebracht door enige predikanten die onder vrijzinnige professoren aan de Universiteiten in Nederland hun opleiding hadden ontvangen.

In het begin ging alles bedektelik toe; maar in de Synode van 1862 kwam het tot een treffen. Het gebeurde aldus:—

In de 31ste zitting (19 November) verklaarde **Ds. J. J. Kotze**, predikant van Darling, openlik, dat naar zijn mening het antwoord in de Heidelbergse Katechismus: "en nog steeds tot alle boosheid geneigd," taal behelste die niet eens in de mond van een heiden waarheid bevatte of hij moest een duivel zijn." Het laat zich begrijpen dat dit woord grote ontsteltenis verwekte. De Synode kon het daarbij niet laten; want bleef Ds. Kotze in de kerk, terwijl hij zulk een zienswijze toegedaan was, dan verbrak hij daarmede zijn overeenkomst met de kerk aangegaan bij zijn legitimatie. Daarom eischte de vergadering dat hij zijne woorden

zou terugtrekken. Toen hij na verloop van bijna een jaar nog volhardde in zijn weigering om dit te doen, zette de verdaagde Synode hem af. Ds. Kotze beriep zich op het burgerlik gerechtshof. De wereldlike rechter stelde hem in het gelijk en vernietigde de uitspraak der Synode.

Intusschen had ook **Ds. Thomas Burgers**, predikant te Hanover, aangemoedigd door het voorbeeld van Ds. Kotze, de belijdenisschriften der Kerk aangerand. Ook hij werd door de Synode van de bediening afgezet. En ook hij beriep zich op de wereldlike Rechtbank die hem evenals Ds. Kotze gelijk gaf. Daarop appelleerde de Synode naar de Geheime Raad in Engeland, en het gevolg was, dat de zaak ook daar tegen haar uitgezeten werd.

Dit is in 't kort de geschiedenis van de strijd tegen het liberalisme tot op 1867. Ruimte laat niet toe hier aan te tonen hoe de Kerk vooral bij monde van haar Moderator, **Ds. Andrew Murray Jr.**, zich in het gerechtshof verdedigde, noch ook de gronden op te geven waarop de Rechtbank haar uitspraak deed. Slechts vermeldden wij nog hier dat de Synode van 1870 besloot: "liever dan in rechtstreeks verzet tegen de Burgerlike Rechtbank te komen om zelve het kerkelike vonnis in deze zaak te herroepen." Telegelijkertijd verklaarde de Synode: "dat zij aan de Burgerlike Rechtbank het recht niet kon toekennen om ook de geestelike gevolgen van een kerkelik vonnis te vernietigen."

Sedert de aanname van dit besluit hadden de predikanten Kotze en Burgers in de Synode wel zitting, maar hun positie was een valse en zij werden geignoreerd.

Te Hanover scheidde zich een deel der gemeente af en beriep een rechtzinnige predikant, Ds. C. W. du Toit, tans te Potchefstroom. In 1872 werd Ds. Burgers gekozen als president van Transvaal, en zonder veel moeite kon zijn opvolger, Ds. (nu Prof.) J. I. Marais,

de twee gemeenten weer verenigen. Ds. Kotze bleef te Darling tot 1894, toen hij wegens lichaamszwakheid bedankte en door Ds. I. F. A. de Villiers, tans Scriba Synodi, opgevolgd werd.

Door de goede hand onzes Gods over de Ned. Ger. Kerk in Zuid-Afrika is de God-onterende en zielverwoestende leer van het liberalisme uit haar midden verdwenen.

Prof. John Murray, M.A.

In dienst getreden in 1848
als leeraar te Burgersdorp;
daarna van 1859 Professor
aan de Theologische Kweek-
school te Stellenbosch;
overleden 27 Dec. 1882.

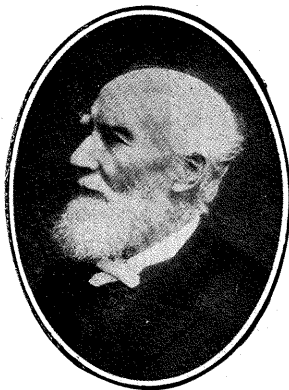

Prof. N. J. Hofmeyr.

Predikant te Calvinia van
1850—1857; Professor aan
het Theologies Seminarium
1857—1907; overleden op
2 Sept. 1909; onder zijn
leiding werden over de 300
studenten tot de evangelie-
bediening opgeleid.

Ds. A. D. Luckhoff.

Leeraar eerst te Colesberg en later te Kaapstad en Durbanville; jaren lang Aktuaris der Kaapse Kerk en Oprichter van meer dan een filantropiese Inrichting op het Kaapse Schiereiland.

Ds. William Murray.

Predikant te Middelburg, Kaap (1854—1865); Worcester (1865—1899). Grote zendingvriend; stichter van het Doofstommen en Blinden Instituut, Worcester.

XII.

DE KERK ONDER DE VOORTREKKERS.

De Grote Trek begon in 1836. De emigranten boeren (zoals de Voortrekkers genoemd werden) lieten Kerk en school, huis en haard achter, maar niet hun oude Bijbel of het vertrouwen op hun God. Zij werden eerst geestelik bearbeid door **Eerw. Erasmus Smit**, een zending van de "Londen Missionary Society," die met een zuster van **Gerrit Maritz** getrouwd was en zich van het begin bij de trekkers gevoegd had. In 1837 werd hij door Piet Reief aangesteld tot leraar bij "de teigende gemeente der Gereformeerde Kerk naar Port Natal."

Na de inbezitneming van Natal (1839) en de vernietiging van Dingaan's macht, besloot **Eerw. Daniel Lindley**, zending van de "American Board of Missions" die toen onder de Zulus arbeidde en voorheen Presbyteriaanse predikant in Amerika was geweest, zich aan de geestelike bearbeiding der Trekkers te wijden. Hij woonde te Pietermaritzburg, en deed lange reizen naar de Transvaalse en Vrijstaatse gewesten waar hij predikte, de doop bediende, catechisatie en aanneming hield en het Avondmaal bediende. Die arbeid was een gezegende en de naam **Lindley** mag nooit in Zuid-Afrika worden vergeten. Hij is feitelik de stichter geweest van de Ned. Ger. Kerk over de Oranje Rivier—in Natal, de Vrijstaat en Transvaal

In het jaar 1843 deed **Ds. (later Dr.) Abraham Faure**, predikant van Kaapstad, op verzoek van Goeverneur Sir George Napier, een reis over zee naar Natal ten einde de Trekkers aldaar te bezoeken. Men wist echter dat hij door de Goeverneur was afgevaardigd, en de tegenzin der trekboeren tegen de Engelse Regering was zo sterk dat het onraadzaam werd geacht dat **Ds. Faure** verder dan Pietermaritzburg zou gaan.

In 1847 bezocht **Ds. W. A. Krige** van Victoria West de boeren aan de Riet Rivier, en de Synode die datzelfde jaar vergaderde besloot om **Ds. Andrew Murray** (de oude, van Graaff-Reinet) en **Ds. P. K. Albertijn** (van Prins Albert) af te vaardigen om de uitgewekenen ook in het Overvaalse te bezoeken. Deze beiden voldeden aan hun opdracht in het volgend jaar.

Niet lang daarna, tegen het einde van 1848, vaardigde de Synodale Kommissie een tweede deputatie af. Die deputatie bestond uit **Dr. Phillip Faure** van Wijnberg en **Dr. William Robertson** van Swellendam. Zij had volmacht: "om alle zoodanige maatregelen te nemen, waardoor in de geestelijke behoeften der uitgewekenen op een geregelde wijze kon worden voorzien." Doch de grote moeilijkheid waarop men stuitte was het groot gebrek aan predikanten.

Intussen hadden de Natalse Voortrekkers zich reeds in 1840 naar Holland gewend met het verzoek om een predikant. Daarop werd **Ds. P. N. Har** gezonden; doch de Engelsens, die inmiddels Port Natal bezet hadden, lieten hem niet toe daar te landen. Hij moest naar de Kaap terugkeren en werd later predikant onzer Kerk te Franschhoek.

In 1849 werd de jonge **Ds. Andrew Murray** tot predikant van Bloemfontein beroepen en aangesteld. Op 29 April van datzelfde jaar werd hij door zijn vader **Ds. Andrew Murray Sr.**, te Riet Rivier (Fauresmith) bevestigd; op 6 Mei als predikant te Bloemfontein ingezegend (zijn ordening was reeds geschied); op 9 Mei werd de jeugdige leraar eerst 21 jaar oud; op 13 Mei vond de bevestiging als Konsulent van Winburg plaats; en op 20 Mei geschiedde dezelfde verrichting te Smithfield. Met het geheel van wat tans de Vrijstaat is tot zijn parochie, laat het zich wel verstaan dat **Ds. Murray** de handen vol had. En toch zorgde hij dat slechts voor zijn eigen uitgebreide werkkring, maar hij trok zich ook

het lot aan van de emigranten benoorden de Vaal Rivier en bezocht ze zo dikmaals hij kon. In 1851 werd hij door de gemeenten in de Transvaal als hun herder en leraar beroepen, doch hij besloot te Bloemfontein te blijven. In het volgend jaar bracht hij, ditmaal vergezeld van **Ds. J. H. Neethling** van Stellenbosch, andermaal een bezoek aan die gemeenten.

XIII.

DE HERVORMDE KERK IN DE TRANSVAAL.

In het jaar 1852 bestonden er in de Transvaal drie gemeenten, namelijk te *Potchefstroom*, *Magaliesberg* (later Rustenburg) en *Lijdenburg*. In de Synode, die in datzelfde jaar aan de Kaap vergaderde, werd er van deze Transvaalse gemeenten een verzoek ontvangen om bij de Moederkerk te worden ingelijfd. Dit werd toegestaan, en kennisgeving van het besluit werd aan de Volksraad gedaan. Ongelukkig vond er echter niet lang daarna een afscheiding in de Transvaal plaats. Het gebeurde als volgt:—

Omtrent het jaar 1850 werd er in Nederland een Kommissie benoemd: “voor de behartiging van de godsdienstige belangen der Transvaalse Republiek.” Deze Kommissie deed een beroep op de liefde der Hollanders ten behoeve der Transvaalse Uitgewekenen. Gelden werden ingezameld en nadat een verzoek van de Transvaalse Volksraad was ontvangen, werd **Ds. Dirk van der Hoff**, die door de Haagse Kommissie geordend was, maar nooit als leraar in de Nederlandse Hervormde Kerk had gediend, naar Zuid-Afrika gezonden. Hij kwam 14 November 1852 aan de Kaap aan en liet zich kort daarna bij de Aktuaris der Synode, legitimeren. ondertekende de Wetten en Bepalingen onzer Kerk en werd als wettig geordende predikant der Ned. Ger. Kerk in Zuid-Afrika erkend. In April 1853 vertrok hij over Natal naar de Transvaal. **Ds. A. Murray** van Bloemfontein zou als Konsulent de nieuwe leraar in de Transvaal bevestigen. Bij zijn aankomst in de Transvaal vond **Ds. van der Hoff** echter, dat er in sommige kringen een vrees voor Engelse invloeden en voor gelijkstelling met gekleurden was ontstaan, en tengevolge daarvan een begeerte om liever buiten verband met de Kaapse Synode te blijven.

Ds. Dirk van der Hoff.

In leven leeraar te Potchefstroom 1853—1881; stichter der Ned. Hervormde Kerk in de Transvaal 1853; overleden 9 October 1881.

Ds. Dirk Postma.

Stichter der Gereformeerde Kerk in Zuid Afrika; in leven eerst leeraar dier Kerk te Rustenburg en later haar Theologiese Professor te Burgersdorp.

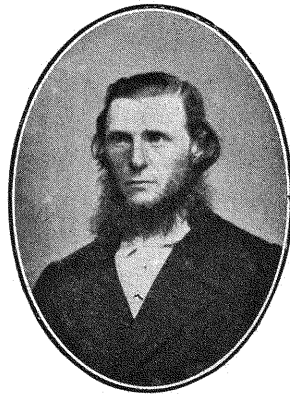
Ds. J. J. Kotze.

Gelegitimeerd 1858; predikant te Darling 1858—'94; aanvoerder van de Liberale Partij in de Kaapse Kerk 1862—1870.

Ds. T. Burgers.

Predikant te Hanover 1858—1872; een der leiders van de Liberalen; later President der Zuid Afrikaanse Republiek.

In Augustus 1853 vond er een grote "Algemene Kerkvergadering," met vertegenwoordigers van de gemeenten van Potchefstroom, Rustenburg en Zoutpansberg, te Rustenburg plaats onder voorzitterschap van Ds. van der Hoff. Die vergadering verklaarde zich, met toestemming van de Volksraad, tegen inlijving met de Kaapse Synode. En Ds. van der Hoff bewilligde er in zich met de gemeenten af te scheiden en een onafhankelijke Kerk te stichten. Van die tijd dagtekent het ontstaan van de Nederduitsche Hervormde Kerk (gewoonlijk de Hervormde Kerk genoemd) in de Transvaal.

De gemeente Lijdenburg, die zich eerst had afgescheiden, keerde echter spoedig weer tot de Moederkerk terug. Ook Hartebeestfontein en Utrecht bleven tot haar behoren. Deze gemeenten, met die van de Vrijstaat en Natal, vormden tezamen "*De Trans-Gariepse Ring*" van de Ned. Ger. Kerk onder de Kaapse Synode.

XIV.

DE VERENIGDE KERK DER TRANSVAAL.

In 1866 werd de *Nederduitsche Gereformeerde Kerk* van de Transvaal gesticht; nadat een poging tot vereniging met de Hervormde Kerk, in November 1865 op een Kerkvergadering te Pretoria gedaan, mislukt was, omdat de predikanten van eerstgenoemde Kerk weigerden zich te laten binden door de Formulieren van Enigheid als Belijdenisschriften der Kerk. De ziel van deze beweging om de gemeenten in de Transvaal die tot de Moederkerk in de Kaap Kolonie behoord hadden tot een onafhankelijke Kerk te stichten, was **Ds. Frans Lion Cachet**, predikant te Utrecht. Na de bovengenoemde Kerkvergadering beschouwde hij het als zijn plicht "de gehele Republiek in hare lengte en breedte te doorreizen, om tegen de Hervormde Kerk te waarschuwen en overal weer de Ned. Herv. Kerk te herstellen." Dit deed hij dan ook met grote ijver en volharding en zijn pogingen waren niet ongezegend.

De eerste Synode van de Kerk in Transvaal werd in December 1866 te Utrecht onder voorzitterschap van Ds. Cachet gehouden. Er waren toen acht gemeenten, de meeste waarvan haar stichting aan de ondernemingsgeest van Ds. Cachet te danken hadden. Toen hij in 1873 naar Holland terugkeerde waren er 12 gemeenten, met drie dienstdoende predikanten: Di. J. G. Kriel (Lijdenburg), H. L. Neethling (Utrecht) en J. P. Jooste (Potchefstroom).

Intussen bleef de Ned. Ger. Kerk naast de Ned. Hervormde Kerk bestaan, zonder dat er enige betrekking tussen haar bestond. Toch werden er van tijd tot tijd pogingen aangewend om een vereniging tussen de twee Kerken teweeg te brengen. Van de kant der Ned. Gereformeerden was men in latere jaren er meer toe genegen

geworden, daar de Hervormde Kerk in 1869 besloot de Formulieren van Enigheid als Belijdenisschriften te erkennen en van toen af rechtzinnige predikanten uit onze Kweekschool te Stellenbosch begon te beroepen—waardoor zij meer en meer vertrouwen kwam te winnen. Maar vooreerst bleven alle pogingen in de richting van vereniging vruchteloos.

Er zou echter iets gebeuren dat bijdragen zou om de gewenste vereniging teweeg te brengen. En die gebeurtenis was de grote Vrijheids-Oorlog (1880—1881). Men had in die oorlog niet gevraagd: Wie van Paulus en van wie Apollus was. Men stond schouder aan schouder tegen de vijand en vergat het kerkelijk onderscheid dat tussen elkander bestond.

In Oktober 1882 begonnen de onderhandelingen tussen de twee Kerken met het oog op de vereniging, en in Januarië 1885, toen de beide Kerken te Pretoria elk eene buitengewone Algemene Vergadering hielden, werd het beginsel van vereniging aangenomen en beslist. Een voorlopige Algemene Kerkvergadering werd op 7 December 1885 te Pretoria gehouden om zaken te regelen, en op die vergadering werd de 15de April 1886 bepaald als de datum waarop de vereniging als voltrokken zou worden beschouwd.

De Verenigde Kerk draagt de officiële naam van: De Nederduitsche Hervormde of Gereformeerde Kerk in Zuid Afrika. Een klein deel der Hervormden bleef buiten de vereniging met behoud hunner kerkelijke eigendommen, zodat de Hervormde Kerk nog altijd naast de Verenigde blijft bestaan.

De eerste Synode der Verenigde Kerk werd in Mei 1886 te Pretoria gehouden. Zij koos **Ds. H. L. Neethling** van Utrecht tot Moderator en **Ds. N. J. van Warmelo** van Heidelberg tot Scriba. Beide mannen hebben veel gedaan om de Kerkvereniging te bewerkstelligen. Van al de Kerken in Transvaal is de Verenigde

Kerk de grootste en uitgebreidste. Er is grote uiterlike bloei geweest. Dit val in 't oog als wij op de volgende cijfers letten: In 1886 ('t jaar der vereniging) waren er 17 gemeenten met 14 predikanten en 17,000 leden; nu (in 1915) zijn er 60 gemeenten, met evenveel predikanten en 52,000 leden. Haar Synode is samengesteld uit de dienstdoende predikanten der Kerk, benevens een ouderling door elke Kerkeraad gekozen. De laatste Synode vergaderde te Pretoria in 1912 en koos **Ds. Paul Nel** van Ermelo tot Moderator. De vorige Moderator was **Ds. H. S. Bosman** van Pretoria—een man die veel voor Transvaal heeft gedaan.

De Verenigde Kerk doet zendingwerk onder de heidenen, die binnen de grenzen van hare eigene gemeenten wonen, op 13 middenpunten. Ook ondersteunt zij de zendingstatie Bethel, waar **Eerw. H. Hofmeyr** werkt. Haar Buitenlands Zendingwerk werd in 1909 begonnen, toen **Ds. A. G. Murray** de eerste statie, te Mpatso, in Portugees gebied, stichtte. Zij heeft nu vier zendingstaties in het Portugees gebied, met een werkend personeel van negen blanke arbeiders. **Ds. D. Theron** is de Algemene Zending Sekretaris der Kerk.

De Verenigde Kerk vergeet niet hare verplichting tegenover hare eigen Arme Blanken. Zij heeft sedert 1907 een bloeiende Arbeids Kolonie te Lagersdrift in het distrikt Middelburg.

Ds. P. D. M. Huet.

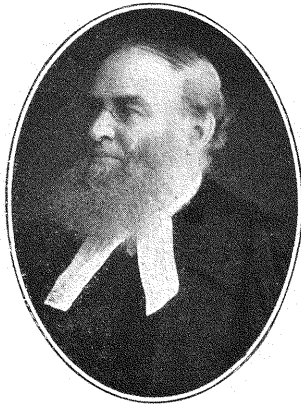
Predikant te Ladismith (Natal) 1858 en te Pietermaritzburg 1861; eerste Praeses Synodi van de Natalse Kerk 1865; naar Holland 1867, alwaar hij in 1895 overleed.

Ds. Frans Lion Cachet.

Leeraar achtereenvolgens in Natal, te Utrecht (Transvaal) en te Villiersdorp; stichter en eerste Praeses der Ned. Ger. Kerk in de Transvaal 1866.

U

Ds. Gilles van de Wall.

Predikant te Bloemfontein
en aan De Paarl; eerste
Moderator der Vrijstaatse,
en later ook Moderator der
Kaapse Kerk 1880.

U

Ds. H. L. Neethling.

Predikant der Ned. Ger.
Kerk te Utrecht, 1873—
1893. Eerste Moderator der
Ned. Herv. of Geref. Kerk
in de Transvaal, 1886.

XV.

DE NED. GER. KERK IN DE ORANJE VRIJSTAAT.

Tot het jaar 1862 vormde de Ned. Ger. Kerk in Zuid-Afrika nog één geheel. De Kerk telde toen 73 gemeenten, waarvan 4 in Natal, 8 in de Vrijstaat en 2 (Lijdenburg en Utrecht) in Transvaal. Al die gemeenten behoorden tot de Kaapse Synode en waren nog op de Synode, die dat jaar in de Kaapstad vergaderde, vertegenwoordigd. Tijdens de zitting dier Synode echter verklaarde het Hooge Gerechtshof, op grond van de Ordonantie van 1843, dat de afgevaardigden van gemeenten buiten de grenzen der Kaap Kolonie, geen recht van zitting in de Synodale Vergadering hadden. Het was een aandoenlijk oogenblik toen deze leden, met de professoren van de Kweekschool, de vergadering verlaten moesten. Er waren oude mannen die de tranen niet bedwingen konden. Eerst deed de Moderator, Ds. A. Murray, een hartelijk gebed, waarna een afscheidswoord gesproken werd door de predikanten van Bloemfontein (Ds. G. van de Wall) en van Pietermaritzburg (Ds. P. Huet). En toen men afscheid genomen had van de uitredende broeders, was het in het diep gevoel dat men zich aan een donkere beschikking Gods moest onderwerpen.

Tengevolge van deze uitspraak moesten de gemeenten van de Staten benoorden de Oranje Rivier van nu af tot afzonderlike Kerken worden gekonstituëerd.

De eerste Synodale Vergadering van de "*Nederduitsche Gereformeerde Kerk van den Vrijstaat*," werd in November 1864 te Smithfield gehouden. Ds. G. van der Wall werd tot Moderator gekozen. Toen bestond de Kerk uit elf gemeenten: Winburg, Fauresmith, Bloemfontein, Smithfield, Harrismith, Jacobsdal, Kroonstad, Philinpolis, Boshof, Edenburg en Bethulie. Deze gemeenten waren verdeeld in twee Ringen, t.w. die van

Winburg en van Fauresmith. De Kerk in de Vrijstaat heeft zich sedert haar stichting in 1864 snel ontwikkeld. Er zijn nu (1915) 55 gemeenten, verdeeld in 5 Ringen. Het zielental bedraagt tans 118,000 en het ledental 55,000.

Op de tweede Synode—die van 1867—werd besloten met **Binnenlands Zending-werk** een aanvang te maken. De eerste Zending Kommissie bestond uit de predikanten Di. P. A. C. van Heiningen, A. P. Meiring en J. G. Olivier. **Ds. G. A. Maeder, B.A.**, was de eerste zendingling der Kerk; hij arbeidde te Witzieshoek, waar Eerw. J. J. Ross tans staat. In 1910 werd de Zendingkerk van de Oranje Vrijstaat gesticht, met haar eigen Synode en Ringen, in verband met de Moederkerk. Die Kerk telt nu 45 gemeenten met een zielental van over de 30,000 en ledental van 7,197.

De Synode van 1897 besloot ook met **Buitenlands Zendingwerk** te beginnen, en sedert 1899 arbeidde de Kerk onder toezicht van haar Buitenlandse Zending Kommissie in Noord-Oost Rhodesië, en dat wel nu op 5 staties. Op die staties zijn er tans meer dan 20 blanke arbeiders en arbeidsters en over de 1000 gedoopte Christenen.

Te Goedemoed in het distrikt Rouxville heeft de Kerk sedert 1906 een bloeiende **Arbeids Kolonie** ter opheffing van Arme Blanken.

De Synode van de Vrijstaatse Kerk bestaat uit al de dienstdoende predikanten en één afgevaardigde ouderling uit elke gemeente, en vergadert te Bloemfontein om de drie jaren. **Ds. J. D. Kestell** is tans Moderator Synodi.

XVI.

DE NED GER. KERK VAN NATAL.

De eerste Kerkvergadering in Natal werd in Mei 1863 te Ladysmith gehouden; maar de eigenlijke stichting van de *Nederduitsche Gereformeerde Kerk van Natal* vond eerst plaats in Junie 1865 toen de eerste Synode te Pietermaritzburg bijeenkwam. Er waren toen vier gemeenten: die van Pietermaritzburg, Ladysmith, Greytown en Weenen. Te Pietermaritzburg arbeidde destijds **Ds. D. P. M. Huet**, en te Weenen **Ds. J. McCarter**. Eerstgenoemde werd tot Voorzitter en laatstgenoemde tot Scriba gekozen.

De Kerk van Natal was in het begin klein, en is vandaag nog klein—de kleinste van al de Gereformeerde Kerken in Zuid-Afrika. Sedert hare stichting zijn er slechts drie andere gemeenten bijgekomen, namelijk: Newcastle, gesticht in 1883; Melmoth, gesticht in 1894; Durban, gesticht in 1913. Het gezamenlike zielental bedraagt ongeveer 6,000 en het ledental ongeveer 3,000.

Toch bloeit die kleine kerk in Natal. En een van de tekenen van die bloei is het zendingwerk dat zij tans doet. Reeds onder de Voortrekkers waren er die niet onverschillig waren omtrent de geestelike belangen van de Zulu-heidenen. De leraar der Voortrekkers, **Eerw. E. Smit**, schrijft in zijn dagboek dat Piet Retief van plan was Moraviese zendingen te krijgen om de Zulus met Gods Woord bekend te maken.

Eerw. W. Illing was de eerste zending der Natalse Kerk. Hij arbeidde twee jaren te Ladysmith onder toezicht van **Ds. F. L. Cachet**, een bekeerde Israëliet, predikant der blanke gemeente aldaar.

In de gemeente Greytown aan de Umvoti Rivier bestaat er sedert 1886 een bloeiende zending-gemeente te *Emandhleni*. Hier arbeidde eerst **Ds. A. M. Hof-**

mevr B.A., van 1894 tot 1908, toen hij naar de Stoffberg Gedenkschool ging, en opgevolgd werd door **Eerw. W. Esterhuysen** die nog daar werkt. Er zijn ook tans zending-gemeenten te Ladysmith, Weenen en Melmoth.

Al deze zending-werkzaamheden kunnen beschouwd worden als de vrucht ener gezegende herleving die de Heer in het jaar 1884 in de Greytown gemeente gaf onder de bediening van Zijn getrouwe knecht **Ds. James Turnbull**.

De Synode van Natal is samengesteld uit de dienstdoende predikanten en twee afgevaardigden uit iedere gemeente, waarvan één een dienstdoende ouderling moet zijn en de andere een lid van de gekombineerde kerkraad of een in de gemeente woonachtige emeritus predikant. Zij vergadert jaarliks op de derde Zaterdag van April bij afwisseling in de verschillende gemeenten.

De Synode van 1915 vergaderde te Greytown, toen gedachtenis werd gevierd aan het vijftig-jarig bestaan der Algemeene Kerkvergadering, bij welke gelegenheid **Ds. H. F. Schoon** een treffend woord, vol historische herinneringen sprak. Ds. Schoon heeft jaren lang de Kerk als Scriba getrouw gediend en werd in 1914 tot Moderator gekozen.

Ds. D. J. Plenaar A.zn.

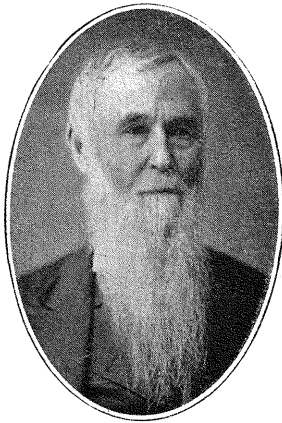
Predikant te Aliwal Noord,
1881 tot 1887; sedert te
Uitenhage, alwaar hij een
Industriële Inrichting
stichtte; Assessor Synodi
1909; tans Moderator der
Kaapse Kerk.

Ds. H. F. Schoon.

Leraar eerst te Nieuw
Bethesda (1882—1883); nu
te Ladismith, Natal; jaren
lang Scriba en tans Mode-
rator Synodi der Natalse
Kerk.

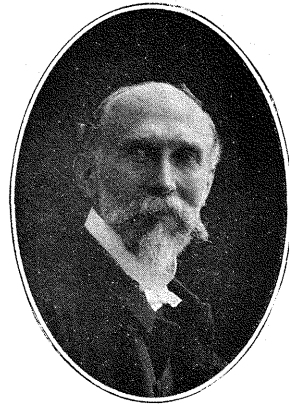
Ds. Daniel Lindley.

Zending van de "American Board of Missions" in Natal; Zending-leeraar der Emigranten Boeren 1839; het dorp Lindley in de O.V.S. heet naar hem.

Ds. A. C. Murray, B.A.

Pionier en stichter der Nyasa-Zending 1888—1901; later Predikant te Oudtshoorn en Heidelberg; thans Zending Sekretaris der Kaapse Kerk.

XVII.

DE GEREFORMEERDE KERK. *)

Behalve de genoemde Kerken bestaat er nog ook in Zuid-Afrika de *Gereformeerde Kerk*. Haar ontstaan was als volgt:—

Toen in 1814 onze Evangeliese Gezangen werden ingevoerd om naast de Psalmen gezongen te worden, was er vooral in de noordelijke distrikten der Kaap Kolonie een aantal leden die daarover ontevreden waren, en ook in andere opzichten een ultra conservatief standpunt innamen. In 1842 richtte de Ring van Graaff-Reinet een herderlik schrijven aan de gemeente van Colesberg en Cradock dat veel aanstoot aan deze leden gaf, en waarvan de Synode later verklaarde: dat de bedoeling wel christelik en goed was, maar dat het beter zou geweest zijn, indien men op sommige punten zich anders uitgedrukt had. In dezelfde Synode werd verklaard dat het zingen van de Gezangen wel aan te bevelen maar niet verplichtend was. Er waren ook andere redenen tot ontevredenheid: bijvoorbeeld was er in de gemeente Colesberg grote verbittering ontstaan, door de onverstandige handelwijze van den predikant **Ds. James Reid**, een Schot van geboorte.

Ook onder de Voortrekkers bevonden er zich velen die van deze denkwijze waren. Dezen hadden Ds. D. van der Hoff geholpen in de beweging om zich van de Kaapse Kerk los te maken; maar keerden zich van hem af toen het bleek dat hij tegen de leer der uitverkiezing, en ook op andere punten alles behalve zuiver Gereformeerd was.

*) De biezonderheden van dit zowel als van het eerste hoofdstuk zijn ontleend aan een artikel van Prof. Moorrees in *De Christen Student* verschenen.

Nu zochten zij de hulp van de Afgescheiden Christelijke Gereformeerde Kerk in Nederland, die **Ds. Dirk Postma** afvaardigde om te doen wat in zijn vermogen was in belang van Gods Koninkrijk en van de geloofsgenoten in de Transvaal. Ds. Postma landde op 9 Juli 1858 te Kaapstad, werd hartelik ontvangen, o.a. door Dr. A. Faure voor wien hij een en audermaal een preekbeurt in de Grote Kerk vervulde, en vertrok kort daarop naar de Transvaal. Na zijn aankomst aldaar vonden er enige onderhandelingen plaats tussen degenen die tegen de Gezangen waren en Ds. van der Hoff; met het gevolg dat een aantal leden zich van de Hervormde Kerk arsheidde.

In 1859 werd te Rustenburg *de Gereformeerde Kerk in Zuid-Afrika* gesticht met Ds. Postma als leraar. Hij kan dus "de vader der afscheiding" genaamd worden. Weldra kreeg hij brieven uit den Vrijstaat en de Kaap Kolonie, om ook in die gewesten gemeenten te komen stichten; en alzo werd de beweging voortgeplant ook buiten de grenzen van de Transvaal.

XVIII.

DE FEDERALE VERENIGING DER KERKEN.

Sedert de gedwongen afscheiding der Ned. Ger. Kerken in 1862 zijn er meer dan eens pogingen in het werk gesteld ten gunste van hereniging. Op de Kaapse Synode van 1903 werd op voorstel van **Dr. Andrew Murray** een kommissie aangesteld "om in ondersandeling te treden met de Kerken in de Oranje Rivier Kolonie, Transvaal en Natal ten einde te vernemen op welke voorwaarden ene vereniging kan worden bewerkt." Deze kommissie vergaderde te Colesberg op 9 Oktober 1905 om te konfereren met de afgevaardigden der andere Zusterkerken. Als vrucht van de besprekingen dezer konferentie is later in het leven geroepen ene Federale Vereniging der Ned. Ger. Kerken in de Kaap Provincie, Transvaal, Vrijstaat en Natal, met een Raad die samengesteld is uit vertegenwoordigers van die vier Kerken om de algemene belangen dier Kerken te behartigen. De eerste vergadering van deze Raad der Kerken kwam te Pretoria bijeen op 13 Maart 1907. Onder de belangrijke vragen, die besproken werden rakende de algemene belangen en de samenwerking van de Gereformeerde Kerken, was ook de kwestie van de wenselijkheid en mogelijkheid van een volkomene vereniging. Later werden krachtige pogingen gedaan in de richting ener organiese vereniging die, echter mislukt is. Niettegenstaande deze mislukking zijn er toch onuitwisbare banden die de Gefedereerde Kerken aan elkander binden:—

De *eerste* band bestaat daarin dat de leden tot hetzelfde volk behoren.

Een *tweede* band is de kerkelijke eenheid. De Kerken hebben dezelfde belijdenisschriften en handhaven die met getrouwheid en waardering.

Een *derde* band is de Theologische Kweekschool te Stellenbosch, die de onderscheidene Kerken van leraren voorziet.

Telkens als er Synodale vergaderingen in de onderscheidene Kerken gehouden worden, wordt de groete door daartoe benoemde afgevaardigden uit de Zusterkerken overgebracht. Intussen zet ieder Kerk haar begonnen arbeid wakend en strijdend voort. Nog is de oogst groot, groot vooral onder de heidenen, maar de arbeiders zijn weinigen. Niemand mag onverschillig zeggen: "Ben ik mijns broeders hoeder?" Elk levend lidmaat van Christus Kerk doe dus wat zijne hand vindt om te doen met al zijne macht!

XIX.

DATUMS VAN GEBEURTENISSEN UIT DE GESCHIEDENIS DER NED. GER. KERK VAN ZUID-AFRIKA.

- 1652—Aankomst in Tafelbaai van Jan van Riebeeck en stichting der Kerk.
1652—Eerste Avondmaalsbediening door Ds. J. Backrus.
1665—Aankomst van de eerste vaste predikant Ds. Johan van Arckel.
1686—Stichting van de gemeente Stellenbosch door Ds. J. Overney.
1688—Aankomst van de Hugenoten.
1691—Te Drakenstein (naderhand Paarl gemeente) een Kerk aan de Hugenoten met Ds. Pierre Simond als leraar toegestaan.
1704—Nieuwe kerk in de Tafelbaai ingewijd.
1743—Kerk te Waveren (tans Malmesbury) gesticht.
1744—Kerk te Roodezand (tans Tulbagh) gesticht.
1745—Eerste gekombineerde Kerkvergadering (soort van Synode).
1746—Aankomst van de eerste afrikaander predikant, Ds. Petrus van der Spuy.
1752—Viering van het honderd-jarig bestaan der Kolonie; rede Ds. P. van der Spuy.
1786—Aankomst van Ds. H. R. van Lier; overleden 1793.
1790—Kerk te Graaff-Reinet gesticht.
1798—Kerk te Swellendam gesticht.
1799—Stichting van het Z.A. Zendinggenootschap.
1804—Kerkorde van Kommissaris-Generaal J. A. de Mist.
1818—De Z.A. Bijbel Vereniging te Kaapstad opgericht.
1820—Afv aardiging van Dr. G. Thom van Caledon om uit te zien naar predikanten voor onze Kerk.
1822—Aankomst van Ds. A. Murray (Graaff-Reinet).

- 1824—De eerste Synode te Kaapstad geopend; voorzitter Ds. J. C. Berrange.
- 1826—Konsept plan voor een Theologische Kweekschool. Ordening van de eerste Afrikaander-zending, Eerw. L. Marquard.
- 1836—De Grote Trek begint. Zendingen Erasmus Smit en Daniel Lindley bij de Voortrekkers.
- 1843—Nieuwe Kerk-ordonantie. Ds. A. Faure afgevaardigd om de Voortrekkers te bezoeken.
- 1847—Eerste Synodale Deputatie naar de Voortrekkers: Di. A. Murray Sr. en P. K. Albertijn.
- 1852—Tweede Eeuwfeest van de stichting van Hollands Zuid-Afrika; rede Dr. A. Faure, Kaapstad.
- 1853—De Hervormde Kerk in Transvaal door Ds. D. van der Hoff gesticht.
- 1857—Eerste Synodale Zending Kommissie: Di. J. H. Neethling, N. J. Hofmeyr en P. K. Albertijn.
- 1859—De Gereformeerde Kerk door Ds. D. Postma gesticht.
- 1859—De Theologische Kweekschool te Stellenbosch geopend: Professoren Hofmeyr en Murray.
- 1860—De eerste Christelike Konferentie in Zuid-Afrika gehouden te Worcester. Afvaardiging van Dr. W. Robertson van Swellendam naar Europa om naar predikanten voor onze Kerk uit te zien.
- 1860—1861—De grote Herleving in Zuid-Afrika, begonnen te Montagu.
- 1861—Begin van Buitenlands Zendingwerk in de Transvaal: Di. McKidd en Gonin; Eerw. S. Hofmeyr.
- 1862—Begin van de strijd tegen het Liberalisme: De Loedolff-zaak.
- 1864—De zaak van Ds. Kotze (Darling).
- 1865—De zaak van Ds. T. Burgers (Hanover).
- 1864—Eerste Synodale Vergadering der Vrijstaatse

- Kerk: Ds. G. van der Wall (Bloemfontein) voorzitter.
- 1864—Legitimatie der eerste leraren uit onze Kweek-school: Di. C. S. Morgan, E. Z. J. de Beer, W. Robertson en W. P. Rousseau.
- 1865—Eerste Synode der Natalse Kerk: Ds. D. P. M. Huet, voorzitter.
- 1866—Overlijden van Dr. A. Murray Sr.
- 1869—Overlijden van Ds. G. W. A. van der Lingen.
- 1872—Einde van de liberale strijd.
- 1875—Overlijden van Dr. A. Faure.
- 1877—Het Opleidings Instituut te Wellington geopend.
- 1878—Opening te Kaapstad van de Normaal School ter opleiding van onderwijzers.
- 1879—Tweede Eeuwfeest te Stellenbosch.
Dr. W. Robertson overleden.
- 1881—Het Doofstonmen en Blinden Instituut geopend te Worcester.
- 1882—Oprichting van het Kinderzending Huis te Kaapstad.
Overlijden van Dr. P. E. Faure.
- 1883—Overlijden van Prof. J. Murray.
Ds. P. J. G. de Vos als Professor gekozen.
- 1885—Vereniging der Ned. Ger. en Hervormde Kerken in de Transvaal, onder de naam: Ned. Herv. of Ger. Kerk.
- 1886—Eerste Synode der Ned. Herv. of Ger. Kerk te Pretoria; voorzitter Ds. H. L. Neethling.
- 1888—Afscheiding der Hervormde Kerk in de Transvaal.
- 1888—Begin van zendingwerk in Nyasaland door Ds. A. C. Murray, gevolgd door Eerw. T. C. B. Vlok.
- 1890—Vrouwen Zending Bond opgericht.
- 1892—Vergadering te Pretoria ter oplossing van de bestaande geschillen op kerkelijk gebied in de Transvaal.
- 1892—Werk op Robben Eiland begonnen.

- 1898—Stichting van de Arbeids Kolonie te Kakamas door Eerw. C. Schröder.
- 1898—Ds. C. F. J. Muller, B.A., als professor gekozen.
- 1904—Het Langlangte Weeshuis geopend; ook het Weeshuis te Ladybrand en Winburg.
- 1904—Overlijden van Ds. J. H. Neethling (Stellenbosch).
- 1906—Ds. Andrew Murray wordt emeritus.
- 1906—De Arbeids Kolonie Goede Moed aangelegd.
- 1907—De Arbeids Kolonie Lagersdrift, Transvaal, gesticht.
- 1908—De Mannen Zending Bond te Wellington opgericht.
- 1909—Overlijden van Prof. N. J. Hofmeyr.
Jubileum der Theologiese Kweekschool.
- 1912—Poging tot vereniging der Kerken mislukt.
- 1915—Overlijden van Prof. C. F. J. Muller; in zijne plaats gekozen: Ds. J. du Plessis.
- 1915—Drie-en-Twintigste Synode der Kaapse Kerk; Ds. D. J. Pienaar A.zoon Moderator.
-

